

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
ตำบลแก่งเลิงจาน

Community Economic Development under the Impact of the COVID-19 Outbreak for
Sustainable Development in Kaeng Loeng Chan Subdistrict

ธัญชนก ปะวะละ, นราวิชญ์ ศรีเปารยะ, สุพจน์ เกตุดาว และจันททัตปภาส ธนประดิษฐ์กุล

Thanyachanok Pawala, Narawich Sripauya, Suphot Ketdow, and Jantthappapha Thanapraditkoon

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Faculty of Management Sciences, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

E-mail: aui.Thanyachanok@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3512-9413>

E-mail: nsripauya@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0282-8410>

E-mail: Aj.suphot@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-2346-6100>

E-mail: cham.nattiyakorn@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-0560-2076>

Received 30/04/2023

Revised 01/05/2023

Accepted 10/05/2023

บทคัดย่อ

กระแสการพัฒนาเศรษฐกิจที่พัฒนาไปควบคู่กับการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนโดยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแม่แบบในการขับเคลื่อนประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ของไทยนั้นนำมาซึ่งความสำคัญที่มีใช้ใช้ได้เฉพาะภาคเกษตรเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการประยุกต์มาใช้กับเรื่องของการพัฒนาคนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เข้มแข็งและยั่งยืนยิ่งขึ้นอย่างไรก็ตาม“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ศักยภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน (2) สร้างรูปแบบในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (3) นำรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไปปรับใช้ในพื้นที่ ประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน การศึกษาครั้งนี้ศึกษาในพื้นที่ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นประชาชนที่ยินดีเข้าร่วมดำเนินการวิจัยซึ่งเป็นครัวเรือนนำร่องของชุมชนตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามที่เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวหลาม จำนวน 80 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การประชุมระดมสมอง และการสัมภาษณ์ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า (1) สภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่ม ได้แก่ บรรลุภัณฑ์ยังไม่ได้มาตรฐาน การประชาสัมพันธ์และ

[779]

Citation:

ธัญชนก ปะวะละ, นราวิชญ์ ศรีเปารยะ, สุพจน์ เกตุดาว และจันททัตปภาส ธนประดิษฐ์กุล. (2566). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตำบลแก่งเลิงจาน. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (3), 779-798.

Pawala, T., Sripauya, N., Ketdow, S., & Thanapraditkoon, J., (2023). Guidelines for Business Operation for Increasing the Competitive Advantage in Aviation and Tourism Industry after COVID-19 Pandemic in Thailand. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (3), 779-798;

DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.164>

.....
ช่องทางการจัดจำหน่ายยังมีน้อย ส่วนกลุ่มผักปลอดสารพิษนั้นยังขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการส่งเสริม
ช่องทางการจัดจำหน่าย (2) รูปแบบในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญา
ท้องถิ่นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลักได้แก่ (2.1) การพัฒนากลุ่มปลูกผักปลอด
สารพิษให้เป็นตลาดผักปลอดภัย การพัฒนาต้นน้ำ มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการบำรุงดิน การผลิต
สารไล่แมลง การทำระบบน้ำ ระบบปลูกอินทรีย์ การพัฒนาทางการตลาด เช่นช่องทางการจัดจำหน่าย การ
ประชาสัมพันธ์ การพัฒนาเป็นตลาดผักปลอดภัย ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ ติดป้ายทางเข้าตลาด จัดทำ
ทางเดินเข้าตลาดผักให้สะดวกกับลูกค้ามากขึ้น จัดทำโลโก้กลุ่มผักปลอดสารพิษ และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้
ทันสมัย (2.2) การพัฒนากลุ่มข้าวหลามสามรส โดยการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ให้เห็นเด่นชัด และพัฒนา
บรรจุภัณฑ์และโลโก้ของกลุ่ม เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย (2.3) การจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงปลาในกระชังบก
เนื่องจากสมาชิกกลุ่มต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงอยากให้มีผลผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย
สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค จึงจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงปลาขึ้นบริเวณใกล้เคียงกลุ่มปลูกผักปลอด
สารพิษ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และสามารถนำมาบริโภคในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่ายได้ และ (3) การประเมิน
ประสิทธิภาพการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้แบบประเมินหมู่บ้าน
เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบซึ่งพบว่าผ่านการประเมินจำนวน 20 ตัวชี้วัด จากทั้งหมด 23 ตัวชี้วัด อยู่ในระดับอยู่
ดี กินดี ซึ่งมีตัวชี้วัดที่ชุมชนต้องดำเนินการพัฒนาเพิ่มเติมจำนวน 3 ตัวชี้วัดได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 4, 6 และ 22
คำสำคัญ : เศรษฐกิจชุมชน; ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง; หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

Abstract

The trend of economic development that has developed along with building immunity for the people by adopting the philosophy of sufficiency economy as a model to drive the country in the 12th National Economic and Social Development Plan of Thailand, which is important not only applicable to the agricultural sector but also applies to the development of the country's economy and society to be stronger and more sustainable, however, "sufficiency economy", It is a concept of His Majesty the King, a concept based on the foundation of Thai culture. Therefore, this research aims to; (1) Study the economic, social, environmental, potential, and local wisdom of the community. (2) Create a model for community economic development based on natural resources and local wisdom following the sufficiency economy approach. (3) Apply the community economic development model to be applied in the area and assess the results of sustainable community economic development by using the community participation process. This study was conducted in Kaeng Loengchan Sub-district, Mueang District, Maha Sarakham Province. The sample used in the

[780]

Citation:

อินยชนก ปะวะละ, นราวิชญ์ ศรีเปารยะ, สุพจน์ เกตุดาว และจันทน์ทีปภาส ธนประดิษฐ์กุล. (2566). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตำบลแก่งเลิงจาน. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (3), 779-798.

Pawala, T., Sripanya, N., Ketdow, S., & Thanapraditkoon, J., (2023). Guidelines for Business Operation for Increasing the Competitive Advantage in Aviation and Tourism Industry after COVID-19 Pandemic in Thailand. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (3), 779-798;

DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.164>

.....

research were people who were willing to participate in the research, who were the pilot households of Kaeng Loengchan sub-district communities, Muang district, Maha Sarakham province. Leaders of community enterprise groups and community enterprise members growing organic vegetables Khao Lam rice production community enterprise group, 80 people. Data collection tools include participatory action research processes, brainstorming sessions, and interviews. Use qualitative data analysis techniques. The study found that; (1) The problem conditions and needs of the group are packaging is not up to standard, public relations and distribution channels are scarce, as for the organic vegetables group, there is still a lack of public relations, lack of promotion of distribution channels. (2) The model for developing a community economy based on natural resources and local wisdom according to the sufficiency economy approach consists of 3 main activities which are; (2.1) The development of organic vegetable growing groups to be safe vegetable markets, watershed development, workshops on soil maintenance, insect repellent production, water systems, organic planting systems, and official development. Marketing such as distribution channels, public relations, developing a safe vegetable market, public relations through online media, labeling the entrance to the market, making access to the vegetable market more convenient for customers, creating a logo for the organic vegetable group, and developing packaging to be modern. (2.2) Development of the Khao Lam Sam Rom group by creating a prominent public relations sign and developing the group's packaging and logo. Increase distribution channels. (2.3) The establishment of a fish farming group in Krabang because the group members want to develop agro-tourism tourism and therefore want to have a variety of agricultural products that can meet the needs of consumers, therefore establishing a fish farming group near the organic vegetable planting group to have more income, and can be consumed in the household to reduce expenses. And (3) Evaluation of the efficiency of community economic development according to the philosophy of sufficiency economy by using the prototype sufficiency economy village assessment form. It was found that 20 indicators were evaluated out of a total of 23 indicators, at the level of "Good eating- good living", there are 3 additional indicators that the community needs to develop, namely indicators 4, 6, and 22.

Keywords: Community Economy; Sufficiency Economy Philosophy; Model Sufficiency Economy Village

[781]

อินชนก ปะวะละ, นราวิชญ์ ศรีเปารยะ, สุพจน์ เกตุดาว และจันทน์ทีปภาส ธนะประดิษฐ์กุล. (2566). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตำบลแก่งเลิงจาน. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (3), 779-798.

Pawala, T., Sripauya, N., Ketdow, S., & Thanapraditkoon, J., (2023). Guidelines for Business Operation for Increasing the Competitive Advantage in Aviation and Tourism Industry after COVID-19 Pandemic in Thailand. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (3), 779-798;

DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.164>

บทนำ

การพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการสร้างอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อก้าวสู่ความทันสมัยและการกินดีอยู่ดีของประชาชนได้กลายเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศซึ่งปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 จนถึงฉบับที่ 12 อย่างไรก็ตามแม้ว่าการพัฒนาจะส่งผลให้ประเทศไทยมีความเจริญและประชาชนกินดีอยู่ดีมากขึ้นแต่ความเจริญดังกล่าวเป็นการกระจุกตัวอยู่ในภาคผู้บริโภครายกลุ่มเท่านั้นเมื่อเทียบกับผู้ผลิตของประเทศขนาดใหญ่ก็คือกลุ่มเกษตรกรชาวไร่ชาวนาและชาวชนบทที่ได้รับความเจริญอย่างไม่ทั่วถึงความอ่อนแอของภาคการเกษตรที่ต้องหันมาพึ่งระบบตลาดและพ่อค้าคนกลางทำให้เกิดความไม่มั่นคงของชีวิตรวมถึงการผลิตอาหารจากที่เคยปลูกเองกินเองและส่งขายแต่ปัจจุบันเป็นการผลิตเพื่อส่งออกและต้องไปซื้ออาหารเหล่านั้นมาบริโภคกระบวนการเร่งผลผลิตนำมาซึ่งความเสี่ยงของทรัพยากรธรรมชาติมีของเหลือทิ้งเป็นมลพิษสู่สิ่งแวดล้อมมาก และทำให้คุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ขาดสมดุล เกษตรกรมีการทำการเกษตรโดยใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นพิษกับสิ่งแวดล้อม ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น แต่ในขณะเดียวกันราคาผลผลิตกลับลดลง เกษตรกรไม่สามารถตั้งราคาผลิตเองได้ ราคาผลผลิตตกต่ำ เพื่อเป็นการเพิ่มผลิตเกษตรกรต้องใช้สารเคมีจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของระบบนิเวศ (พิริยะ ผลพิรุฬห์. 2556: 1-6)

กระแสการพัฒนาเศรษฐกิจที่พัฒนาไปควบคู่กับการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนโดยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแม่แบบในการขับเคลื่อนประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ของไทยนั้นนำมาซึ่งความสำคัญที่มีใช้ใช้ได้เฉพาะภาคเกษตรเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการประยุกต์มาใช้กับเรื่องของการพัฒนาคนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เข้มแข็งและยั่งยืนยิ่งขึ้นอย่างไรก็ตาม “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทยเป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณความมีเหตุผลการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตทั้งนี้การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนและกระบวนการพัฒนาที่บูรณาการเชื่อมโยงกันทุกด้าน โดยมีเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อความอยู่ดีมีสุขของคนไทยอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนจนในชนบท การพัฒนายึดหลักสำคัญคือ การให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเอง ขบวนการพัฒนาที่เกิดจากความสมัครใจ มีความเป็นตัวของตัวเองและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นเครื่องค้ำประกันว่า ผลแห่งการพัฒนาจะตกอยู่กับประชาชนส่วนใหญ่ในระยะยาวอย่างยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของชุมชนยังเป็นการสร้างประชาธิปไตยให้เกิดในชุมชนอีกด้วยดังนั้นในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 ถึง 2564) จึงได้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางหลักในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไปสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและให้สามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสร้างกระบวนการเรียนรู้ และประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมในวิถีของคนไทย ให้คนในชุมชนมีภูมิคุ้มกันที่ดี พึ่งพาตนเองได้ต่อไป (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2559)

[782]

Citation:

อินชนก ปะวะละ, นราวิชญ์ ศรีเปารยะ, สุพจน์ เกตุดาว และจันทน์ทีปภาส ธิประดิษฐ์กุล. (2566). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตำบลแก่งเลิงจาน. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (3), 779-798.

Pawala, T., Sripauya, N., Ketdow, S., & Thanapraditkoon, J., (2023). Guidelines for Business Operation for Increasing the Competitive Advantage in Aviation and Tourism Industry after COVID-19 Pandemic in Thailand. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (3), 779-798;

DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.164>

จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีบรรยากาศของเมืองที่สงบเรียบง่ายตามแบบฉบับของเมืองอีสานปัจจุบันมีความสำคัญในฐานะเป็นศูนย์กลางทางด้านการศึกษาแห่งหนึ่งของภูมิภาคเนื่องจากมีสถาบันการศึกษาอยู่มากมายจึงได้ชื่อว่าเป็น “ตักศิลาแห่งอีสาน” มหาสารคามมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและประเพณีและเนื่องจากยังมีความเจริญไม่มากนักผู้ที่มาเยี่ยมเยือนเมืองนี้จึงได้สัมผัสกับวิถีชีวิตชาวอีสานอันเรียบง่ายและบริสุทธิ์เป็นเสน่ห์ที่นับวันจะหาได้ยากในสังคมเมืองปัจจุบันมหาสารคามเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานเมืองหนึ่งมีความเจริญรุ่งเรืองและเสื่อมโทรมหมุนเวียนไปในแต่ละยุคสมัยปัจจุบันนับเป็นเมืองศูนย์รวมวัฒนธรรมของชาวอีสานเนื่องจากชาวเมืองมีที่มาจากหลายชนเผ่าเช่นชาวไทยพื้นเมืองที่พูดภาษาอีสานชาวไทยย้อและชาวผู้ไทยประชาชนใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายมีการไปมาหาสู่และช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันตามแบบของคนอีสานทั่วไป

ชุมชนตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอแก่งเลิงจาน จังหวัดมหาสารคาม เป็นหมู่บ้านเก่าแก่และเป็นหมู่บ้านหลัก ซึ่งมีหมู่บ้านสาขาที่เป็นลูกหลานย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานใหม่ เช่น บ้านหนองบัว บ้านหัวช้าง บ้านหนองแสง บ้านบ่อแก เป็นต้น แต่เมื่อรัชกาลที่ 6 มีการตั้งนามสกุล ซึ่งจะเห็นว่าช่วงเข้าพรรษาจะมีบุญข้าวสาก การสืบทอดสายญาติจะดูการส่งสิ่งของแลกเปลี่ยนกันแสดงว่ายังมีก้นบ้นญาติ จากอดีตถึงปัจจุบันความเจริญทางเทคโนโลยี ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมและการเมืองชุมชนแก่งเลิงจานเป็นชุมชนแบบกึ่งเมืองกึ่งชนบท การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันน้อยลงประเพณีวัฒนธรรมเก่า ๆ ซึ่งสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนก็เริ่มจืดจางลงไป และยังทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก อันได้แก่ ป่าชุมชนซึ่งมีความสำคัญกับชุมชนค่อนข้างมาก เพราะป่าชุมชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างมากในด้านความหลากหลายทางชีวภาพ พื้นที่บริเวณชุมชนตำบลแก่งเลิงจาน ตำบลแก่งเลิงจาน จังหวัดมหาสารคาม เคยเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรมากแห่งหนึ่ง มีผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์ และสภาพอากาศที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพรรณไม้ที่หลากหลาย แต่เนื่องจากมีผู้คนเข้ามาอาศัยในตำบลแก่งเลิงจานมากขึ้น จึงทำให้การใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น แต่เป็นไปในทางที่เสื่อมถอยลงมีการทำเกษตรในพื้นที่มากขึ้น เน้นการปลูกพืชเพื่อการค้า และพึ่งพิงปัจจัยการผลิตจากภายนอกมาก เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมีต่าง ๆ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง เกษตรกรไม่เห็นความสำคัญของพันธุ์พืชท้องถิ่น แต่มุ่งเน้นปลูกพืชที่มีผลประโยชน์ทางการค้ามากกว่า และยังส่งผลให้การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณสวนบ้านลดน้อยลง ซึ่งชุมชนตำบลแก่งเลิงจานนี้มีความสำคัญต่อการทำกิจกรรมประจำวัน เช่น ใช้ในการปลูกพืชท้องถิ่นไว้ใช้ประโยชน์ แต่เนื่องจากการให้ความสำคัญกับการปลูกพืชเศรษฐกิจมากกว่า ดังนั้นจึงขาดความตระหนักในการปลูกพืชท้องถิ่นในชุมชน จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของชนิดพืชท้องถิ่นในชุมชนตำบลแก่งเลิงจาน ลักษณะการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นในชุมชนตำบลแก่งเลิงจาน และคุณค่าทางเศรษฐกิจของพืชท้องถิ่นในชุมชนตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอแก่งเลิงจาน จังหวัดมหาสารคาม เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับการส่งเสริมการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนดังกล่าว ให้อยู่คู่กับชุมชน ท้องถิ่นต่อไป

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น พบว่ามีส่วนในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ดังเช่น รัชยานภิกษุ พลเสด็จ, เบญจวรรณ

[783]

ถนนอมชยธวัช และ ดลปัทฏ์ ทรงเลิศ (2561) พบว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการแก้ปัญหา เป็นการนำทรัพยากรจากชุมชนมาพัฒนาศักยภาพชุมชน ให้สามารถคิด วิเคราะห์ วางแผน ดำเนินการ และติดตาม ประเมินผลในการแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม งานวิจัยนี้จึงเสนอแนะให้บุคลากรสาธารณสุข นำต้นแบบเชิงกระบวนการที่ได้จากการพัฒนาครั้งนี้ไปใช้ในการพัฒนาภาวะสุขภาพในมิติอื่น ๆ รวมถึงควรมีการ ดำเนินการสร้างเสริมสุขภาพชุมชนอย่างมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และขยายไปยังชุมชนอื่น ๆ ต่อไป ส่วน สุพิมล ขอผล และคณะ (2557) ศึกษาการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาค่าการดื่มสุราในชุมชนหมู่บ้านหนองเต่าคำใหม่ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการดำเนินการชุมชนและผู้นำชุมชนมีความตระหนักและให้ความร่วมมือในการแก้ไข ปัญหาค่าการดื่มสุราของชุมชน และร่วมกันดำเนินการโครงการปลอดเหล้าในงานศพของชุมชนหมู่บ้านหนองเต่าคำใหม่ และมีการ ขยายโครงการไปดำเนินการในทุกหมู่บ้าน จำนวน 14 หมู่บ้าน ของตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้นำและชาวบ้าน ในชุมชนจำนวนหนึ่ง สามารถ ลดและเลิกดื่มสุราได้ มีความต่อเนื่องของโครงการวิจัยโดยเทศบาลตำบลป่าไผ่นำโครงการงดเหล้าในงานศพไปดำเนินการต่อการดำเนินโครงการงดเหล้าในงานศพของชุมชน ชุมชนมีความพึงพอใจเข้าร่วมดำเนินการ เนื่องจากเห็น ประโยชน์ และผลกระทบในการลดความสูญเสียด้านเศรษฐกิจที่ชัดเจน รูปแบบการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ สามารถนำไปใช้เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนหาแนวทางแก้ไขปัญหาค่าการดื่มสุราของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปใช้เป็นต้นแบบในชุมชนอื่นได้ เช่นเดียวกับกับ ชิดชนก บริษานันท์ (2560) ศึกษา การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิทยากร กระบวนการเพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลรังนกใหญ่ อำเภอยี่งอ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ศักยภาพการปฏิบัติงาน ของกลุ่มเป้าหมายโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่า ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับวิทยากร กระบวนการอยู่ในระดับน้อย ส่วนด้าน ความรู้เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความต้องการพัฒนาเพื่อเป็นวิทยากรกระบวนการขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยัง พบว่าสิ่งที่ควรเพิ่มเติมคือ การอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ เจ้าหน้าที่ และการจัดอบรมให้ความรู้ด้านการเป็นวิทยากรกระบวนการ แนวทางการพัฒนาการเป็นวิทยากรกระบวนการคือ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและพัฒนาบทบาทการเป็นวิทยากร กระบวนการ ส่วนผลการติดตามและประเมินผลการใช้แนวทางการพัฒนาการเป็นวิทยากร กระบวนการของเจ้าหน้าที่ หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางพัฒนาการเป็นวิทยากร กระบวนการ พบว่า เจ้าหน้าที่เทศบาล ตำบลรังนกใหญ่ ในฐานะผู้ร่วมวิจัย มีความตระหนักและให้ความสำคัญกับบทบาทของวิทยากรกระบวนการในการ ขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ และ อดิถุณย์ ศรเกษตริณ, รุ่งนภา จันทรา และ ชุติพร หิตอัชกร (2561) วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ให้บริการในการพัฒนาตลาดสดสุขภาพ พบว่า (1) ชุมชน ต้องการให้มีการพัฒนาตลาดให้สะอาด บรรยากาศดีอาหารมีคุณภาพ ไม่มีสารปนเปื้อน โดยการกำหนดกิจกรรมในการพัฒนาตลาดสดสุขภาพ (2) การวางแผนกิจกรรม เพื่อวางแผนกิจกรรมร่วมกันได้นำเสนอ 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรม ให้ความรู้เรื่องอาหารปลอดภัย กิจกรรมตรวจสุขภาพ กิจกรรมการรับประทานอาหาร ตามวิถีไทย (3) ดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ร่วมกัน

[784]

Citation:

อินชนก ปะวะละ, นราวิชญ์ ศรีเปารยะ, สุพจน์ เกตุดาว และจันทน์ทีปภาส ธิประดิษฐ์กุล. (2566). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตำบลแก่งเลิงจาน. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (3), 779-798.

Pawala, T., Sripanya, N., Ketdow, S., & Thanapraditkoon, J., (2023). Guidelines for Business Operation for Increasing the Competitive Advantage in Aviation and Tourism Industry after COVID-19 Pandemic in Thailand. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (3), 779-798;

DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.164>

ซึ่งได้รับความร่วมมือจากอาสาสมัครสาธารณสุข คณะกรรมการตลาด ผู้บริโภค ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในการดำเนินการทั้ง 4 กิจกรรมตามแผน (4) ขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อร่วมพิจารณา สิ่งที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมและบรรยายละเอียดของกิจกรรม พบว่า การดำเนินการในทุกกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่ดีมีประโยชน์ต่อชุมชน และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และ (5) ขึ้นประเมินผลโดยผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลลัพธ์ของการพัฒนามีความก้าวหน้า ในการจัดกิจกรรม 4 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมการออกกำลังกาย มีการออกกำลังกายเป็นประจำทุกวัน 2) กิจกรรมการให้ความรู้เรื่องอาหารปลอดภัย มีการให้ความรู้ ผ่านเสียงตามสายเป็นประจำทุกวัน 3) กิจกรรมการตรวจสุขภาพ มีการตรวจสุขภาพ อย่างต่อเนื่องทุก 3 เดือน และ 4) กิจกรรมการรับประทานอาหารตามวิถีไทยสุขภาพ มีการให้ความรู้ อาหารสุขภาพ และการจัดแสดงอาหารสุขภาพทุกวัน

ดังนั้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมถูกนำมาใช้เพื่อเป็นกระบวนการในการค้นคว้า หาคำตอบที่สอดคล้องและสนองต่อการแก้ไขปัญหาของชุมชนที่แท้จริง อันเป็นผลจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่มาร่วมคิด ร่วมคุย ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งปัญหาหรือแนวทาง การแก้ปัญหาล้วนมาจากการตัดสินใจเลือกบนพื้นฐานของความรู้และข้อมูลจากกระบวนการวิจัย ที่ทุกคนเห็นร่วมกันแล้วว่า สิ่งเหล่านั้นเป็นปัญหาร่วมที่ทุกคนได้รับผลกระทบและต้องได้รับการแก้ไข

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามได้ยึดและนำสนองปรัชญาที่จะเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่ในการสอนวิจัย และบริการวิชาการแก่ชุมชน ดังนั้นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามคือการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในระดับตำบลระดับจังหวัดและร่วมมือกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นตลอดจนภาคเอกชนเพื่อหาทางพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR: Participatory Action Research) การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยต้องการศึกษาบริบทชุมชนโดยทั่วไปเพื่อให้เห็นถึงสภาพปัญหา ความต้องการ และเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของปัญหา เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้และนำไปสู่การหาแนวทางการแก้ปัญหา โดยทำการศึกษาและค้นหาศักยภาพ ภูมิปัญญาและความรู้ท้องถิ่นมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา โดยให้ชุมชนได้ร่วมกันค้นหา ทบทวน วางแผน ในการศึกษาวิจัยและร่วมออกแบบแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ศักยภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านแก่งเลิงจาน ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอแก่งเลิงจาน จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อสร้างรูปแบบในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อนำรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไปปรับใช้ในพื้นที่

[785]

4. เพื่อประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 สู่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตำบลแก่งเลิงจาน ผู้วิจัยออกแบบ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ในการวิจัยผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากร ไว้ดังนี้

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้จากการสุ่มจากประชากรที่กำหนดโดยวิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) และกำหนดขนาดตัวอย่าง 3 กลุ่มดังนี้ (1) กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน (2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 40 คนประกอบด้วยกลุ่มผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น หัวหน้ากลุ่มป่าไม้ หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ (3) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยผู้นำชุมชน 16 ชุมชนและตัวแทนกลุ่มต่างๆ จำนวน 40 คน และ (4) ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 20 คนประกอบด้วยประชาชนชาวบ้าน ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มอาชีพภายในตำบล

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง ใช้ในการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน ในประเด็นทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม

[786]

2.2 การประเมินสถานะชนบทแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal: PRA) ผู้วิจัยใช้วิธีการประเมินสถานะชนบทแบบมีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อทำการศึกษาสถานการณ์ สภาพทั่วไป และข้อมูลต่างๆของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมกันศึกษา โดยใช้สื่อ และเครื่องมือต่างๆที่ชาวบ้านสามารถเก็บรวบรวม ศึกษาและสำรวจข้อมูล วิเคราะห์สาเหตุการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยเทคนิคและเครื่องมือ เช่น ปฏิทินฤดูกาลผลิตของแหล่งอาหาร ปฏิทินทางวัฒนธรรม เส้นประวัติศาสตร์ชุมชน แผนที่ทรัพยากร แผนที่เดินดิน เป็นต้น

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มย่อย โดยผู้วิจัยทำการกำหนดประเด็นในการแลกเปลี่ยน ชักถาม สัมภาษณ์

2.4 การระดมสมอง (Brain Storming) การระดมสมอง โดยการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการหาแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

2.5 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของชุมชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การตรวจสอบข้อมูลเป็นการดำเนินการหลังการรวบรวมข้อมูล และก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล โดยในการวิจัยครั้งนี้มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ (1) การตรวจสอบด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มา โดยทำการตรวจสอบจากแหล่งบุคคลผู้ให้ข้อมูลที่มีแหล่งที่มาแตกต่างกัน (2) การตรวจสอบด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ซึ่งจะพิจารณาจากวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างกัน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาข้อมูลในประเด็นเดียวกัน

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนา การพูดคุย จะนำมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความครบถ้วนของข้อมูล โดยผู้วิจัยใช้วิธีการและเครื่องมือ โดยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆในประเด็นที่ทำการศึกษา เพื่อความเข้าใจในปัญหาและผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยให้ชุมชนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีวิธีการดังนี้ (1) การจำแนกข้อมูล ทำการแบ่งชนิดและประเภทของข้อมูล เหตุการณ์ สถานการณ์หรือสิ่งต่างๆที่ทำการศึกษาออกเป็นหมวดหมู่ในแต่ละประเด็น โดยใช้แผนที่ความคิด (Mind map) เป็นเครื่องมือช่วยในการจับประเด็นและสรุปความคิดรวบยอด (2) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของชุมชนเพื่อนำไปสู่การหาแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

4. วิธีการและขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย: การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยและคณะ ได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็นแบบเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย (Action Research) โดยมีขั้นตอนในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

[787]

4.1 ระยะที่ 1 การเตรียมการและเตรียมความพร้อมในการวิจัย โดยมีกระบวนการศึกษาตามขั้นตอนที่วางเอาไว้ ดังนี้

4.1.1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องโดยมีกระบวนการ (Process) ดังนี้ (1) การศึกษาค้นคว้าข้อมูล/เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด (2) การรวบรวมข้อมูล (3) การวิเคราะห์ข้อมูล (สกัดข้อมูล) (4) การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา (กลั่นกรองข้อมูล) และ (5) การตรวจสอบข้อมูล

4.1.2) การลงพื้นที่ภาคสนาม คือ การลงพื้นที่การวิจัยเพื่อสำรวจข้อมูลบริบทของพื้นที่

4.1.3) การค้นหาทีมวิจัยร่วมภายในชุมชน และชี้แจงกระบวนการในการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หรือ วิจัยชุมชน

4.1.4) ออกแบบและวางแผนกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยและที่ปรึกษาโครงการวิจัย และสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1.5) จัดเวทีประชุมชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกับชุมชนในกระบวนการทำงานและวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

4.2) ระยะที่ 2 ระยะการดำเนินงานวิจัย

4.2.1) สำรวจข้อมูลชุมชน สภาพทั่วไป ทางกายภาพและชีวภาพ

4.2.2) เก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ในระดับครัวเรือนใช้การสัมภาษณ์ และในระดับชุมชนใช้การสนทนากลุ่มย่อย

4.2.3) ตรวจสอบความเชื่อถือและความครบถ้วนของข้อมูล โดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

4.2.4) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆในประเด็นที่ทำการศึกษา สาเหตุของปัญหา ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ศักยภาพและขีดจำกัดของชุมชน

4.2.5) เวทีนำเสนอข้อมูลให้กับชุมชนร่วมกันตรวจสอบและเติมเต็มข้อมูลในประเด็นต่างๆ มีความสมบูรณ์มากขึ้น

4.2.6) เวทีชาวบ้านเพื่อระดมแนวคิดในการหาแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และวางแผนการดำเนินงานเพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทชุมชน

4.2.7) ดำเนินการทดลองแนวทางต่างๆ โดยกลุ่มประชากรที่สนใจเข้าร่วมดำเนินการ

4.3) ระยะที่ 3 การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

4.3.1) ติดตามผลการทดลองแนวทางในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

4.3.2) ถอดบทเรียนการดำเนินงานทดลองเพื่อค้นหารูปแบบและแนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับชุมชนและประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนมาปรับใช้กับชุมชน

[788]

Citation:

อินชนก ปะวะละ, นราวิชญ์ ศรีเปารยะ, สุพจน์ เกตุดาว และจันทน์ทปภาส ธนประดิษฐ์กุล. (2566). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ผลกระทบจากการระบาดทั่วของโรคโควิด-19 สู่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตำบลแก่งเลิงจาน. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (3), 779-798.

Pawala, T., Sripauya, N., Ketdow, S., & Thanapraditkoon, J., (2023). Guidelines for Business Operation for Increasing the Competitive Advantage in Aviation and Tourism Industry after COVID-19 Pandemic in Thailand. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (3), 779-798;

DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.164>

4.3.3) จัดเวทีนำเสนอข้อมูลรูปแบบในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาเครือข่ายความร่วมมือในการนำรูปแบบที่ได้ไปขับเคลื่อนเป็นนโยบายในการพัฒนาร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.3.4) สรุปผลการดำเนินงานวิจัย

4.3.5) จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตำบลแก่งเลิงจาน ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

ผลการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ศักยภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

จากการศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลแก่งเลิงจาน ได้แก่ กลุ่มทอผ้าไหมบ้านแก่งเลิงจาน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวหลาม กลุ่มเสื่อกก และกลุ่มสมุนไพร

การสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดเงื่อนไขสู่ความสำเร็จและสร้างการมีส่วนร่วมในครอบครัว โดยยึดหลักกระบวนการทำงานเป็นทีม ได้แก่ การประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างความสามัคคี เสนอความคิดเห็น แก้ไขหาร่วมกัน สรุปบทเรียน เพื่อให้เกษตรกร/สมาชิกทุกคนเข้าใจถึงการดำเนินชีวิตที่ผ่านมาจากอดีต-ปัจจุบัน ว่าอะไรเป็นอย่างไร วิเคราะห์ตนเอง/ครอบครัว เพื่อให้รู้ว่าแต่ละคนมีอะไรดี อะไรไม่ดี สิ่งที่ไม่ดี แก้ไขอย่างไร และสิ่งที่ดีจะนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างไร รวมถึงสร้างโอกาส เพื่อหาช่องทางสร้างประโยชน์ให้กับครอบครัว ศึกษาข้อมูลชุมชน ความเป็นอยู่ การบริโภคของผู้บริโภค เช่น ผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้ออาหารบริโภค ก็ผลิตอาหารขาย เกษตรนิยมซื้อพันธุ์พืช/พันธุ์ผักปลูก ก็ปลูกพันธุ์พืช-พันธุ์ผักจำหน่าย นอกจากนี้ก็มีการวางแผนชีวิตอนาคตจะเดินไปอย่างไร ให้พึ่งตนเองได้ ตลอดจนวางแผนการผลิตว่าแต่ละช่วงฤดูกาลไม่เหมือนกัน ต้องบริหารจัดการให้ดี เช่น ช่วงผลผลิตให้ผลมาราคาต่ำก็หันไปผลิตสิ่งที่ไม่ให้ผลผลิตน้อย แต่ราคาสูง หรือเพิ่มมูลค่าในผลผลิตนั้น และวางแผนการตลาดให้ทันต่อสถานการณ์ ผลิตเอง ขายเอง สร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคให้ได้ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจในชุมชน ดังนี้

1.1. คนในหมู่บ้านที่ออกไปทำงานเป็นแรงงาน ไม่ว่าจะไปในตัวจังหวัดหรือต่างจังหวัดต่างก็ประสบปัญหาการถูกลดชั่วโมงทำงาน ถูกพักงาน และหนักที่สุดคือการถูกเลิกจ้าง แต่ในส่วนของชุมชนในชนบทจะไม่ได้รับผลกระทบมากนัก เนื่องจากครัวเรือนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่ก็ยังมีผลกระทบบ้างในส่วนของ อาชีพค้าขาย และอาชีพที่ให้บริการ เป็นต้น ที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการที่ไม่ให้คนออกจากบ้าน ดังนั้นสาเหตุดังกล่าวจึงส่งผลให้รายได้ของครัวเรือนลดลง

[789]

Citation:

อินชนก ปะวะละ, นราวิชญ์ ศรีเปารยะ, สุพจน์ เกตุดาว และจันทน์ทิพย์ภาส ธิประดิษฐ์กุล. (2566). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตำบลแก่งเลิงจาน. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (3), 779-798.

Pawala, T., Sripauya, N., Ketdow, S., & Thanapraditkoon, J., (2023). Guidelines for Business Operation for Increasing the Competitive Advantage in Aviation and Tourism Industry after COVID-19 Pandemic in Thailand. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (3), 779-798;

DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.164>

1.2. เศรษฐกิจไม่ดีค้าขายลำบาก ขายสินค้าได้น้อย จึงทำให้ประชาชนไม่มีรายได้รอแค่เงินเยียวยาจากรัฐบาลที่ไม่ทั่วถึง ชาวบ้านจึงหาอาหารจากธรรมชาติ ปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกผักกินเอง

1.3. ในส่วนของการใช้พื้นที่สาธารณะของคนในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน สวนสาธารณะ ก็จะต้องมีผลกระทบในเรื่องการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น งานบุญ งานรื่นเริง การไปเรียนของเด็กนักเรียนนักศึกษา ที่ต้องมีการงดกิจกรรมดังกล่าว สามารถจัดได้เพียงกิจกรรมที่จำเป็นเท่านั้น เช่น งานศพ โดยการที่จะสามารถจัดได้นั้นต้องไปอนุญาตจากอำเภอ และต้องมีการปฏิบัติตามมาตรการการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เช่น การตรวจวัดอุณหภูมิก่อนเข้างาน การเว้นระยะห่างของผู้เข้าร่วมงาน การจำกัดจำนวนผู้เข้าร่วมงาน การล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์และการสวมหน้ากากอนามัย ซึ่งสาเหตุดังกล่าวทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการจัดงาน จัดกิจกรรมเพิ่มขึ้น

ภาพที่ 1 การลงพื้นที่สำรวจสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน

จากการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่ม โดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวหอม พบว่า บรรรจุกณ์ที่ยังไม่ได้มาตรฐาน การประชาสัมพันธ์และช่องทางการจัด

[790]

Citation:

อินชนก ปะวะละ, นราวิชญ์ ศรีเปารยะ, สุพจน์ เกตุดาว และจันทน์ทิพย์ ธิประดิษฐ์กุล. (2566). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตำบลแก่งเลิงจาน. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (3), 779-798.

Pawala, T., Sripauya, N., Ketdow, S., & Thanapraditkoon, J., (2023). Guidelines for Business Operation for Increasing the Competitive Advantage in Aviation and Tourism Industry after COVID-19 Pandemic in Thailand. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (3), 779-798;

DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.164>

จำหน่ายยังมีน้อย ส่วนกลุ่มผักปลอดสารพิษ พบว่า ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่าย ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาการตลาดเพื่อให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น

ผลการวิจัยระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

การฝึกอบรมที่วิจัยชุมชน เพื่อเรียนรู้แนวทางและกระบวนการในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนเครื่องมือและเทคนิคต่างๆ

เมื่อทำการรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์บุคคลากรที่เกี่ยวข้อง และนำมาวิเคราะห์สภาพโดยรวมในการบริหารจัดการด้านต่างๆ ของกลุ่มแล้ว พอสรุปเป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรค (SWOT) ได้ดังนี้

จุดแข็ง (strengths) ได้แก่ (1) มีหน่วยงาน สถานศึกษา ประชาชนทั่วไป นักท่องเที่ยว เดินทางเข้ามาศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (2) มีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่ปลอดภัย อาทิเช่น ข้าวอินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ ผักสมุนไพรเพื่อสุขภาพ กลุ่มข้าวหอมมะลิ ฯลฯ (3) มีปัจจัยพื้นฐานเส้นทางที่หลากหลาย สามารถเข้าถึงได้อย่าง สะดวกสบาย (4) มีแกนนำ/ผู้นำ/ปราชญ์ชาวบ้านที่พร้อมจะถ่ายทอด องค์ความรู้ด้านต่างๆ อย่าง เข้มแข็ง (5) มีระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์พลังงานสูง ทำให้ระบบ การจัดการน้ำเพียงพอ (6) มีศูนย์การเรียนรู้และมีฐานการเรียนรู้ที่หลากหลาย (7) มีการทำบัญชีครัวเรือน บัญชีต้นทุนบัญชีรายรับ-รายจ่าย (8) มีเอกสารการจดทะเบียน มีการรวมกลุ่ม หรือมีการดำเนินงานในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน (9) มีโครงสร้างการบริหารกลุ่ม มีการแบ่งหน้าที่และผู้รับผิดชอบ (10) มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินกิจการหรือใช้กับสมาชิกในหมู่บ้าน (11) มีการนำรายได้ไปใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกัน

จุดอ่อน (weaknesses) ได้แก่ (1) ขาดระบบเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สามารถเพิ่มความสามารถ ในการอ่านเร็วและพื้นที่เก็บข้อมูลให้กับนักท่องเที่ยว และผู้สนใจ ทั่วไป (2) ขาดการอบรมให้ความรู้/ศึกษาดูงาน ในการจัดเกษตรปลอดภัย (3) ขาดการออกแบบโลโก้ บรรจุภัณฑ์ (4) ขาดการจัดการที่เป็นระบบด้านการตลาด การเพิ่มช่องทาง การตลาด และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์

โอกาส (opportunities) ได้แก่ (1) มีแหล่งภูมิทัศน์ที่สวยงาม อาทิ เช่น หนองจิก แก่งเลิงจาน สวนพืชผักเกษตรปลอดภัย (2) มีกลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็ง พร้อมที่จะร่วมดำเนินกิจกรรม (3) มีหน่วยงานพร้อมให้การสนับสนุนด้านวิทยากร/สถานที่จัด อบรม

อุปสรรค (Threats) ได้แก่ (1) ภัยธรรมชาติ (2) ภัยโรคระบาด (3) คลื่นสัจจญาณการเข้าถึงระบบ อินเทอร์เน็ตยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ และไม่ทั่วถึง (4) เส้นทางคมนาคมบางจุดชำรุดเสียหาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังไม่ได้เข้ามาดูแลแก้ไขให้ใช้งานได้ตามปกติ

นักวิจัยเรียนรู้แนวทางและกระบวนการในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนเครื่องมือและเทคนิคต่างๆ ที่จะต้องนำไปใช้ในการวิจัยในชุมชนให้มีความรู้แก่นักวิจัยทั้งเรื่องกระบวนการเก็บข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงพื้นที่

1. การวิเคราะห์ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในกระบวนการ PAR และกำหนดแนวทางแก้ไข
2. การออกแบบการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล (1) ศึกษาและจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน อาทิ เช่น บริบทชุมชน สภาพเศรษฐกิจ (รายรับ รายจ่าย การออม และหนี้ของคนในชุมชน) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (2) รวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมและเขียนลงฟลิปชาร์ต ด้วยเทคนิคแผนที่ความคิด เพื่อเตรียมนำเสนอข้อมูลที่ได้ในเวทีชาวบ้านหรือเวทีประชาคมหมู่บ้าน เพื่อร่วมกันตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการจัดเก็บทั้งบริบทชุมชน และเศรษฐกิจชุมชน ปัญหาและอุปสรรค มานำเสนอในเวทีระดมสมองเพื่อตรวจสอบและเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนที่ขาดและวิเคราะห์ข้อมูล

4. การนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมหมู่บ้าน เมื่อทำการรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์บุคคลากรที่เกี่ยวข้องและนำมาวิเคราะห์สภาพโดยรวมในการบริหารจัดการด้านต่างๆ ของกลุ่มแล้ว พอสรุปเป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรค (SWOT)

5. ระยะการจัดทำแผน (Planning Phase): การอบรมทีมงานวางแผนชุมชน กำหนดโครงการ/กิจกรรม และรูปแบบในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของสมาชิกในชุมชนร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาและความต้องการของตนเอง เพื่อวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและแผนปฏิบัติการด้วยเทคนิค AIC ผลการการสร้งรูปแบบในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการลดรายจ่าย สร้างรายได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

ผลการวิจัยระยะที่ 3 นำรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไปปรับใช้ในพื้นที่

[792]

อินชนก ปะวะละ, นราวิชญ์ ศรีเปารยะ, สุพจน์ เกตุดาว และจันทน์ทปภาส ธนประดิษฐ์กุล. (2566). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 สู่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตำบลแก่งเลิงจาน. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (3), 779-798.

Pawala, T., Sripauya, N., Ketdow, S., & Thanapraditkoon, J., (2023). Guidelines for Business Operation for Increasing the Competitive Advantage in Aviation and Tourism Industry after COVID-19 Pandemic in Thailand. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (3), 779-798;

DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.164>

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตำบลแก่งเลิงจาน มีการพัฒนาจำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ การพัฒนากลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษให้เป็นตลาดผักปลอดภัย การพัฒนากลุ่มข้าวหอมสามารส การจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงปลาในกระชังบ่ก โดยมีการดำเนินการดังนี้

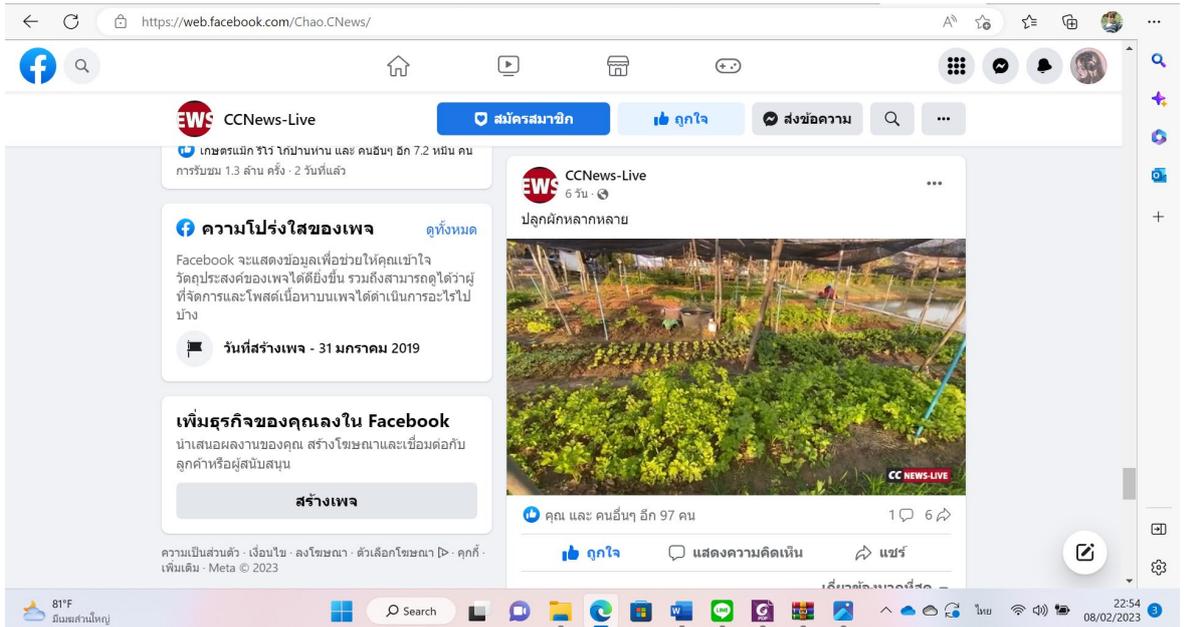
1.การพัฒนากลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษให้เป็นตลาดผักปลอดภัย การพัฒนาต้นน้ำ มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการบำรุงดิน การผลิตสารไล่แมลง การทำระบบน้ำ ระบบปลูกอินทรีย์ การพัฒนาทางการตลาด เช่นช่องทางการจัดจำหน่าย การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาเป็นตลาดผักปลอดภัย ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ ติดป้ายทางเข้าตลาด จัดทำทางเดินเข้าตลาดผักให้สะดวกกับลูกค้ามากขึ้น จัดทำโลโก้กลุ่มผักปลอดสารพิษ และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัย

ตลาดผักปลอดภัย
ตำบลแก่งเลิงจาน
(Kaeng Loeng Chan Green Organic)

บ้านหนองจิก ต.แก่งเลิงจาน อ.เมือง จ.มหาสารคาม

สนับสนุนโดย โครงการวิจัยหมู่บ้านราชภัฏตามศาสตร์พระราชา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน

การพัฒนากลุ่มข้าวหลามสามรส โดยการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ให้เห็นเด่นชัด และพัฒนาบรรจุภัณฑ์และโลโก้ของกลุ่ม เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย

การจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงปลาในกระชังบ่ก เนื่องจากสมาชิกกลุ่มต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงอยากให้มีผลผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค จึงจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงปลาขึ้นบริเวณใกล้เคียงกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และสามารถนำมาบริโภคในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่ายได้

[794]

Citation: อินยชนก ปะวะละ, นราวิชัย ศรีเปารยะ, สุพจน์ เกตุดาว และจันทน์ทิพย์ภาส ธิประดิษฐ์กุล. (2566). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 สู่อุตสาหกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืนตำบลแก่งสิงห์. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (3), 779-798.
Pawala, T., Sripauya, N., Ketdow, S., & Thanapraditkoon, J., (2023). Guidelines for Business Operation for Increasing the Competitive Advantage in Aviation and Tourism Industry after COVID-19 Pandemic in Thailand. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (3), 779-798;
DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.164>

ผลการวิจัยระยะที่ 4 ประเมินประสิทธิภาพการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการประเมินประสิทธิภาพการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการดำเนินการประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบผ่านการประเมินจำนวน 20 ตัวชี้วัด จากทั้งหมด 23 ตัวชี้วัด อยู่ในระดับอยู่ดี กินดี ซึ่งมีตัวชี้วัดที่ชุมชนต้องดำเนินการพัฒนาเพิ่มเติมจำนวน 3 ตัวชี้วัดได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 4, 6 และ 22

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การวิจัยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตำบลแก่งเลิงจานพิจารณารายละเอียดมีข้อค้นพบสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลทางวิชาการอื่นๆ สามารถแยกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. บริบทและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการเป็นแกนนำพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน ร่วมกันจัดทำแผนชุมชนและขับเคลื่อนโครงการสำคัญต่างๆ ของชุมชน สอดคล้องกับวันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. 2531) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยแท้จริง ว่าจะต้องร่วมกันทุกขั้นตอนในการพัฒนา ได้แก่ ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ร่วมเล็งกวิธีวางแผนแก้ไขปัญหา ร่วมดำเนินการตามแผน ร่วมติดตามแผน และประเมินผลโครงการต่างๆ และสอดคล้องกับ รัถยานภิก พละศึก, เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช และ ดลปภัฏ ทรงเลิศ (2561) พบว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการแก้ปัญหา เป็นการนำทรัพยากรจากชุมชนมาพัฒนาศักยภาพชุมชน ให้สามารถคิด วิเคราะห์ วางแผน ดำเนินการ และติดตาม ประเมินผลในการแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม งานวิจัยนี้จึงเสนอแนะให้บุคลากรสาธารณสุข นำต้นแบบเชิงกระบวนการที่ได้จากการพัฒนาครั้งนี้ไปใช้ในการพัฒนาภาวะสุขภาพในมิติอื่น ๆ

2. รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

[795]

2.1 เกิดจากการดำเนินโครงการร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเอง ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นชุมชนได้รับโดยตรง ทั้งนี้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานท้องถิ่นจึงมีบทบาทเป็นผู้ให้การส่งเสริม สนับสนุน ในกิจกรรมต่างๆ เช่น การสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนผลผลิต หรือผลงานที่เกิดขึ้น อีกทั้งมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน ผู้นำชุมชนโดยการรวมกลุ่ม กิจกรรมเป็นเครือข่ายชุมชนและการมีส่วนร่วมที่ดีของประชาชน สอดคล้องกับพระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิติปสิทธิกร. 2556) กระบวนการมีส่วนร่วมส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ คือ ด้านการพัฒนาคน ด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการพัฒนาแหล่งรายได้ และด้านการพัฒนาแผนชุมชน ประโยชน์เกิดขึ้นแก่ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่างๆ ที่เป็นปัจจัยส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและตรงประเด็นสามารถแก้ปัญหาของชุมชนอย่างเห็นได้ชัด และสอดคล้องกับ อดิญาณ์ ศรีเกษตรริน, รุ่งนภา จันทรา และ ชุติพร หีตอักษร (2561) วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ใช้บริการในการพัฒนาตลาดสดสุขภาพ พบว่า (1) ชุมชน ต้องการให้มีการพัฒนาตลาดให้สะอาด บรรยากาศดีอาหารมีคุณภาพ ไม่มีสารปนเปื้อน โดยการกำหนดกิจกรรมในการพัฒนาตลาดสดสุขภาพ (2) การวางแผนกิจกรรม เพื่อวางแผนกิจกรรมร่วมกันได้นำเสนอ 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรม ให้ความรู้เรื่องอาหารปลอดภัย กิจกรรมตรวจสุขภาพ กิจกรรมการรับประทานอาหาร ตามวิถีไทย (3) ดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ร่วมกัน ซึ่งได้รับความร่วมมือจากอาสาสมัครสาธารณสุข คณะกรรมการตลาด ผู้บริโภค ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในการดำเนินการทั้ง 4 กิจกรรมตามแผน (4) ขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อร่วมพิจารณา สิ่งที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมและปรับรายละเอียดย่อยของกิจกรรม พบว่า การดำเนินการในทุกกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่ดีมีประโยชน์ต่อชุมชน และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และ (5) ขั้นตอนประเมินผลโดยผู้ที่เกี่ยวข้องผลลัพธ์ของการพัฒนามีความก้าวหน้า ในการจัดกิจกรรม 4 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมการออกกำลังกาย มีการออกกำลังกาย เป็นประจำทุกวัน 2) กิจกรรมการให้ความรู้เรื่องอาหารปลอดภัย มีการให้ความรู้ ผ่านเสียงตามสายเป็นประจำทุกวัน 3) กิจกรรมการตรวจสุขภาพ มีการตรวจสุขภาพ อย่างต่อเนื่องทุก 3 เดือน และ 4) กิจกรรมการรับประทานอาหารตามวิถีไทยสุขภาพ มีการให้ความรู้สุขภาพ และการจัดแสดงอาหารสุขภาพทุกวัน

ความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย และสถาบันการศึกษาในการบูรณาการองค์ความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่น ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภายนอกในด้านวิชาการ งบประมาณ ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่เข้มแข็งกับการพึ่งตนเองของชุมชนนั้น พบว่า บทบาทของรัฐ มีบทบาทสำคัญในชุมชน ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อดำเนินกิจกรรมการพึ่งตนเองด้วยแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน เพื่อเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาหมู่บ้านต่อไป สอดคล้องกับงานเขียนของ อุ่นเรือน เล็กน้อย (2561) ได้วิเคราะห์แนวทางการสร้างกระบวนการพันธกิจสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อขับเคลื่อนกรุงเทพมหานครโดยให้ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ต่อการสร้างกระบวนการพันธกิจสัมพันธ์กับชุมชน ดังนี้ (1) เป็นหุ้นส่วนการดำเนินงานร่วมกับชุมชน สร้างความชัดเจนทางนโยบายและบรรทัดฐานใหม่ ปลูกฝังแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในระดับปัจเจกและสร้างแรงจูงใจต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน (2) สร้างบรรทัดฐานใหม่ของชุมชนที่มุ่งสู่การเป็นชุมชนคาร์บอนต่ำ

[796]

Citation: อินชนก ปะวะละ, นราวิชญ์ ศรีเปารยะ, สุพจน์ เกตุดาว และจันทน์ทีปภาส ธิประดิษฐ์กุล. (2566). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 สู่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตำบลแก่งเลิงจาน. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (3), 779-798.

Pawala, T., Sripauya, N., Ketdow, S., & Thanapraditkoon, J., (2023). Guidelines for Business Operation for Increasing the Competitive Advantage in Aviation and Tourism Industry after COVID-19 Pandemic in Thailand. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (3), 779-798;

DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.164>

และ (3) สร้างความรู้ ความตระหนัก และสร้างเสริมศักยภาพการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในชีวิตประจำวันให้กับชุมชนตามวิถีเมืองและสังคมบริโภคนิยม โดยรณรงค์ และนำเสนอตัวอย่างที่ดีของการขับเคลื่อนที่ประสบความสำเร็จ และพัฒนาฐานข้อมูลและระบบติดตามประเมินผลที่เป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่ค้นพบที่แสดงให้เห็นว่ากระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันชุมชน และสถาบันท้องถิ่นได้ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรดำเนินการแสวงหาหน่วยงานภาคีเครือข่ายได้เข้ามาเป็นหุ้นส่วนการบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อให้เกิด “ความเป็นหุ้นส่วนทางการบริหาร” อย่างแท้จริงต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรดำเนินการวิจัยปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน นอกจากนี้ควรศึกษาแนวทางการยกระดับชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า

เอกสารอ้างอิง

- ชิดชนก ปรีชาพันธ์ (2560). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิทยากร กระบวนการเพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลรังนกใหญ่ อำเภอนาทม จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารราชพฤกษ์*, 15 (3), 97-104.
- พระมหาประกาศิต สิริเมธ (ฐิติปสิทธิกร. (2556). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิริยะ ผลพิรุฬห์. (2556). เศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการพัฒนาประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทรรศน์ สถาบันพัฒนศาสตร์*. 7 (1), 1-69.
- รัถยานภิศ พละศึก, เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช และ ดลปภัฏ ทรงเลิศ. (2561). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กระบวนการพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพชุมชนอย่างมีส่วนร่วม. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*. 5 (1), 211-223.
- รัถยานภิศ พละศึก, เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช และ ดลปภัฏ ทรงเลิศ. (2561). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กระบวนการพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพชุมชนอย่างมีส่วนร่วม. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*. 5 (1), 211-223.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2531). *การพัฒนาชนบทไทย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี
- สุพิมล ขอผล และคณะ (2557). การใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการดื่มสุราในชุมชนหมู่บ้านหนองเต่าคำใหม่ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*. 2 (3), 313-324.
- อติญาณ์ ศรีเกษตรริน, รุ่งนภา จันทรา และ ชุติพร หีตอักษร (2561). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ใช้บริการ ในการพัฒนาตลาดสดสุขภาพ. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*. 5 (2), 197-212.
- อติญาณ์ ศรีเกษตรริน, รุ่งนภา จันทรา และ ชุติพร หีตอักษร (2561). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ใช้บริการ ในการพัฒนาตลาดสดสุขภาพ. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*. 5 (2), 197-212.
- อุ้นเรื่อน เล็กน้อย (2561). แนวทางการสร้างกระบวนการพันธกิจสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อขับเคลื่อนกรุงเทพมหานคร. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม*. 14 (2), 79-95.

[798]

Citation:

อินชนก ปะวะละ, นราวิชญ์ ศรีเปารยะ, สุพจน์ เกตุดาว และจันทน์ทีปภาส ธนประดิษฐ์กุล. (2566). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตำบลแก่งเลิงจาน. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 3 (3), 779-798.

Pawala, T., Sripauya, N., Ketdow, S., & Thanapraditkoon, J., (2023). Guidelines for Business Operation for Increasing the Competitive Advantage in Aviation and Tourism Industry after COVID-19 Pandemic in Thailand. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 3 (3), 779-798;

DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.164>